JEAN-CLAUDE GRUMBERG

CEA MAI PREȚIOASĂ MARFĂ

LITERA

folio

JEAN-C LAUDE GRUMBERG

CEA MAI PREŢIOASĂ MARFĂ

Traducere din limba franceză
ANDREEA NĂSTASE

LITERA
Bucureşti

La Plus Précieuse des marchandises
Jean-Claude Grumberg

Imagine copertă: Shutterstock

Editura Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Cea mai preţioasă marfă
Jean-Claude Grumberg

Editor: Vidrascu şi fiii

Redactor: Ovidiu Serban
Corector: Ionel Palade
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrascu Sturza.

ISBN 978-630-319-911-5
ISBN EPUB 978-630-338-234-0

1

Au fost odată ca niciodată, într-un codru des, un sărman tăietor de lemne şi nevasta lui.

Nu, nu, staţi liniştiţi, nu e vorba de *Tom Degeţel!* Nici vorbă. La fel ca voi, detest povestea asta ridicolă. Unde şi când s-au mai văzut nişte părinţi care să-şi abandoneze copiii pentru că nu mai au cu ce să-i hrănească? Să fim seriosi...

în acest codru des, aşadar, domneau o foamete cumplită şi un frig cumplit. Mai ales iarna. Vara, o arşiţă copleşitoare se abătea asupra pădurii, alungând frigul cumplit. Foamea, pe de altă parte, era constantă, mai ales în acele vremuri când în jurul codrului se desfasura războiul mondial.

Războiul mondial, da, da, da, da.

Cum sărmanul tăietor de lemne fusese rechiziţionat pentru munci de interes public – exclusiv în beneficiul învingătorilor care ocupau oraşele, satele, câmpurile şi pădurile –, sărmana lui nevastă era cea care, din zori şi până-n seară, umbla dintr-un capăt la celălalt al codrului în speranţa, adeseori deşartă, de a răspunde nevoilor căminului lor amărât.

Din fericire – uneori şi necazul e bun la

ceva –, sărmanul tăietor de lemne şi sărmana lui nevastă nu aveau copii de hrănit.

Sărmanul tăietor de lemne mulţumea în fiecare zi cerului pentru această binecuvântare. Cât despre sărmana lui nevastă, ea se jeluia în taină.

N-avea un copil de hrănit, e drept, dar n- avea nici un copil de alintat.

Prin urmare, se ruga cerului, zeilor, vântului, ploii, copacilor, însuşi soarelui când razele acestuia pătrundeau prin frunziş iluminând solul într-o transparenţă feerică. Implora astfel toate puterile cerului şi naturii să se înduplece şi să-i dăruiască un prunc.

Treptat, odată cu înaintarea în

vârstă, înţelese că puterile cereşti, pământeşti şi de pe tărâmul zânelor se aliaseră cu bărbatul ei ca s-o lipsească de copil.

Prin urmare, începu să se roage să înceteze măcar foamea şi frigul de care suferea de seara până dimineaţa, ziua şi noaptea deopotrivă.

Sărmanul tăietor de lemne se trezea înainte de ivirea zorilor ca să-şi dăruiască tot

timpul şi toată vigoarea construirii unor clădiri militare de interes general şi chiar caporal.

Sărmana lui nevastă, fie că bătea vântul, fie că ploua, fie că ningea, fie că domnea această arşiţă sufocantă despre care v-am spus deja, sărmana lui nevastă, aşadar, colinda prin pădure în toate părţile, culegând fiecare firicel, fiecare lemnişor uscat, adunându-le şi aranjându-le ca pe o comoară uitată şi regăsită. Verifica şi puţinele capcane pe care bărbatul ei le punea dimineaţa, în drum spre muncă.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, veţi fi de acord, nu se bucura de prea multe distracţii. Mergea cu maţele chiorăindu-i de

foame, tot pritocind în minte nişte dorinţe cărora nu mai ştia cum să le dea glas. Se mulţumea să implore cerul să-i dea de mâncare cât să se sature, fie şi numai o zi.

Codrul, codrul ei, se întindea cât vedeai cu ochii, des, fără să-i pese de foame şi de frig, şi de la începutul acestui război mondial muncitorii rechiziţionaţi, cu maşinării puternice, îl străpunseseră prin mijloc cu un sânt, iar în sântul acesta aşezaseră sine de tren, astfel că de puţin timp, că era iarnă ori vară, un tren, un singur tren, trecea înainte şi înapoi pe calea ferată cu un singur fir.

Sărmanei neveste a tăietorului de lemne îi plăcea să vadă trecând trenul acesta, trenul ei. îl privea cu înfierbântate, se închipuia călătorind ea însăşi, smulgându-se din această foame, din acest frig, din această singurătate.

încetul cu încetul îşi reglă viaţa, programul zilnic în funcţie de orarul trenului. Nu era

un tren zâmbitor. Nişte vagoane simple de lemn, fiecare împodobit cu o ferestruică zăbrelită, aşezată sus. Dar cum sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu mai văzuse

niciodată alt tren, acesta îi convenea de minune, mai ales de când bărbatul ei, răspunzându-i la întrebări, declarase ritos că era un tren de marfa.

Cuvântul acesta, „marfă”, reuşi să cucerească inima şi să aprindă imaginaţia sărmanei lui neveste.

„Marfă”! Un tren de marfă... De acum vedea trenul acesta plin ochi cu alimente, cu haine, cu obiecte, se vedea umblând dintr-un vagon în altul, servindu-se şi săturându-se.

Treptat, exaltarea lăsă loc speranţei. Intr-o zi, într-o bună zi, poate mâine, sau poimâine, sau cândva, n-are importanţă când, trenul se va milostivi în sfârşit de foamea ei şi, din mers, îi va dărui vreuna dintre preţioasele lui mărfuri.

Curând prinse curaj şi începu să se apropie de tren cât mai mult cu putinţă, strigându-l, chemându-l cu un gest, implorându-l fierbinte sau pur şi simplu salutându-l când era prea departe ca să ajungă la timp.

Câteodată, o mână se iţea de la o ferestruică şi-i răspundea. Câteodată, una dintre mâinile acestea arunca spre ea ceva ce femeia dădea fuga să culeagă,

mulţumind trenului şi mâinii.

În cea mai mare parte a timpului nu era decât o bucăţică de hârtie, pe care o netezea cu grijă şi cu un respect imens înainte de a o împături la loc şi de a o vârî în sân, în dreptul inimii. Era oare vestitoarea unui cadou ce urma să vină?

Multă vreme după trecerea trenului, când se lăsa întunericul, când foamea devenea tot mai greu de îndurat, când frigul o muşca tot mai rău, ca să nu i se strângă prea tare inima, despăturea hârtia cu o veneraţie religioasă şi privea mâzgălelile de neînţeles, de nedesluşit. Nu ştia nici să citească, nici să scrie, în nici o limbă. Bărbatul ei ştia cât de cât, dar nu voia să împărtăşească nici cu el, nici cu nimeni altcineva ceea ce-i dăruia trenul.

2

De îndată ce descoperi vagonul de marfă – un vagon de vite, ţinând seama de paiele de pe jos –, ştiu că norocul îi părăsise. Până atunci, de la Pithiviers la Drancy, măcar avuseseră noroc să nu fie

despărţiţi. îi văzuseră, din păcate, pe toţi ceilalţi, ghinioniştii, plecând unii după alţii cine ştie unde, iar ei rămăseseră împreună. Datorau această binecuvântare, se gândea el, prezenţei gemenilor lor preaiubiţi, Henri şi Rose, Hershele şi Rouhrele.

Ca să fim drepţi, gemenii apăruseră în cel mai prost moment, în primăvara anului 1942. Chiar era momentul să aduci pe lume un copil evreu? Mai rău, doi copii evrei dintr-un foc? Trebuia să-i laşi să se nască astfel, sub o stea galbenă? Totuşi, mulţumită lor, era sigur de asta, petrecuseră Crăciunul din 1942 împreună, în lagărul de la Drancy.

Mai mult, steaua lor norocoasă şi administraţia evreiască a lagărului îi găsiseră o slujbă! Aproape îşi terminase studiile de medicină, cu specializare în chirurgia nasului, gâtului şi urechilor, iar la Drancy, i se spusese, erau mulţi doctori şi mulţi bolnavi – e adevărat, oriunde există evrei sunt multi doctori şi încă şi mai multi bolnavi –, însă, cum doi frizeri tocmai plecaseră... Frizer? Foarte bine, avea să fie frizer.

N-avea rost să despice firul în patru şi să încerce să înţeleagă, nu mai era nimic de înţeles.

Câtă vreme fuseseră păziţi de jandarmi francezi, îi tunsese pe aceştia. îşi văzuse de atâtea ori tatăl agitându-şi foarfecă, facând-o să clincănească în aer de parcă ar fi vrut să avertizeze părul clientului că în scurt timp avea să treacă la ofensivă, şi apoi, cu privirea concentrată, năpustindu-se asupra şuviţei rebele, micului smoc care trebuia ras printr- o lovitură decisivă. Chiar şi frizerii de meserie îl luaseră drept unul de-al lor.

Când însă jandarmii compatrioţi fuseseră înlocuiţi de uniformele gri-verzui, numai membrii administraţiei şi câţiva internaţi mai făcuseră apel la serviciile lui, o clientelă relativă şi disperată pe care trebuia s-o mintă necontenit. „Sigur, o să fie bine, o să fie bine..."

în primăvara anului 1942, da, fuseseră cât pe ce să-i lepede, fără să ştie că erau doi. Dar soţia lui, după ce se gândise îndelung, hotărâse să-i păstreze. Până la urmă adusese pe lume doi prunci, deja evrei, deja fişaţi, deja

categorisiţi, deja căutaţi, deja urmăriţi, o fetiţă şi un băieţel, deja urlând în cor de parcă ar fi ştiut, de parcă ar fi înţeles. „Au ochii tatălui tău”, decretase mama. Da, primele lor ţipete fuseseră îngrozitoare. Numai mama lor, dând pe-afară de lapte şi de speranţă, ştiuse cum să-i potolească. în scurt timp încetaseră să mai urle în cor şi, în fine liniştiţi şi încrezători, începuseră să sugă prin somn.

în această clinică de naşteri mică şi

> *

discretă de pe rue de Chabrol, la intersecţia cu Cité d’Hauteville, li se propusese să li se ia în grijă copiii şi să fie încredinţaţi unei familii sigure. Ce înseamnă o familie sigură? „Ce familie poate fi mai sigură decât cea alcătuită din tatăl lor şi mama lor?", exclamase Dinah în timp ce-şi strângea, cu mândrie, gemenii la piept. Ea, care, în ciuda privaţiunilor, în ciuda lagărului de la Drancy, avea lapte cât pentru patru, din cât se spunea. Dădea pe-afară de lapte, de iubire şi de încredere. Cum ar fi putut Dumnezeu să le dea viaţă celor doi îngeraşi fără să aibă de gând să-i

ajute să crească?

Iar acum, pe când îi hurduca trenul, ea era acolo, pe paie, strângându-şi copiii la piept, fără lapte cu care să-i hrănească. în cele din urmă, lagărul de la Drancy îi terminase laptele, încrederea şi credinţa. Acolo, în acel vacarm, în acea panică, printre acele ţipete, printre acele plânsete, tatăl, soţul, falsul frizer, încă nu medicul, dar deja adevăratul evreu, căuta un loc unde să-şi adăpostească familia. Observându-şi tovarăşii de drum, studiindu-i, avu brusc o revelaţie. Nu, nu-i duceau pe bătrânii aceia, pe orbul acela, pe copiii aceia şi pe ceilalţi, nu, nu-i duceau la muncă. îi expediau departe, nu-i mai voiau aici, nici chiar însemnaţi, nici măcar purtând steaua galbenă, nici măcar fişaţi, nici măcar închişi, nici măcar lipsiţi de libertate, lipsiţi de absolut orice, nici măcar asa nu-i mai voiau.

Aşadar, îi expediau. Dar unde? în ce loc din lumea asta îi voia cineva? Ce tară era dornică să-i primească? Ce ţară i-ar fi primit de bunăvoie în februarie 1943?

Problema nu era asta. Dinah practic nu mai avea lapte. Lagărul

de la Drancy îi secătuise sânii. Zvonurile, plecarea părinţilor ei, apoi a tatălui lui. Plecaseră, şi de atunci nu mai dăduseră nici un semn de viată. Ea zăcea pe jos, acolo unde, cu puţin timp în urmă, stătuseră vaci sau cai care erau duşi

[7] > cu siguranţă la un abator. îşi întinsese şalul din lână de Pirinei pe care avuseseră îngăduinţa să i-l lase ca să-şi învelească gemenii. Domneau frigul, războiul, frica. Dacă-l legăna pe unul, celălalt începea să plângă. Dacă-l legăna pe celălalt, primul începea să scâncească. Erau doi prunci frumoşi, un băieţel şi o fetiţă. „Alegerea regelui”, li se tot repeta. „Cei mai frumoşi bebeluşi din lume. Cu ei doi sunteti fericiţi pe viaţă! Eu am făcut trei fete până să am un băiat! Voi aveţi deja un băiat şi-o fată!” Unde-or fi acum toti oamenii aceştia? Fiecare îi dădea înainte cu amintirile, cu ţipetele, cu mânia lui. Vlăguirea, exasperarea. O femeie cânta în idiş un cântec de leagăn. Dinah înţelegea limba idiş, dar se prefăcea că n-o ştie.

Ce era de făcut? Ce era de făcut? se întreba fostul fals frizer. Până atunci crezuse că-şi

* îndeplineşte perfect rolul de tată, în pofida tuturor greutăţilor. în ciuda piedicilor, reuşise să-şi protejeze gemenii. îi înnebunise pe cei din administraţia lagărului. „Gemenii ei! Gemenii mei!” Deveniseră gemenii tuturor, cei care trebuiau salvaţi, ocrotiţi, şi acum... iată. Se simţea incapabil, depăşit, nu mai ştia ce să facă. Nu putea să stea cu mâinile-n sân, trebuia să-şi reintre în rol, trebuia să găsească o soluţie. Călătoria dura deja de două zile. Mirosul, mirosul insuportabil. Găleata aşezată într-un colţ pe paie şi ruşinea, ruşinea împărtăşită, ruşinea dorită, prevăzută de cei care îi expediau nu se ştie unde.

Să-i reducă la nimic mai întâi, apoi la mai puţin decât nimic, să nu le lase nimic omenesc, fie. Dar pentru copiii lui, pe care-i vedea muşcând pe rând sânii soţiei sale fără să iasă nici un strop de lapte, avea datoria să găsească o soluţie.

Unul dintre tovarăşii de drum îl întrebă dacă era român. Da, era român. Românul îi spuse că înainte şi el fusese român şi că acum era apatrid de origine română. în vagonul acesta erau mulţi apatrizi de origine română. Fuseseră prinşi

la Paris sau în alte locuri din Franţa. Unul dintre ei, aşadar, îi vorbi despre Iaşi.

- Stiti de Iaşi?

- Bineînţeles că ştiu de Iaşi.

> > »

- A fost un pogrom acolo.

- Un pogrom? Acolo e război, la fel ca aici, nu mai e nevoie de nici un pogrom.

- Nu, nu, un pogrom. La Iaşi au urcat mii de evrei într-un tren şi au pus trenul ăla să circule, şi a tot circulat, până când evreii dinăuntru au murit, de căldură, de sete, de foame.

în fiecare gară unde se opreau, morţii erau daţi jos, iar trenul pleca mai departe cu supravieţuitorii. Uneori o lua în sens contrar, în direcţia din care venise. Trenul nu mergea nicăieri, singurul scop al călătoriei era ăsta: să azvârle pe peron în fiecare gară...

- în cazul nostru vedeţi bine că înaintăm, nu ne oprim! Pe deasupra, ne e frig, nu suferim de căldură.

- E ca la Iaşi, vă spun! Ca la Iaşi!

De atunci, la fiecare oprire a trenului se temea c-o s-o apuce în sens opus. Se temea c-o să se

oprească într-o gară şi o să-i azvârle din vagoane pe muribunzi, pe copii, pe bătrâni. Isi musca mâinile. Ce era de făcut?

Ce era de făcut? îşi croi drum până la ferestruică cerându-şi scuze, împingând pe unul, înghiontindu-l pe altul. Acolo, un bătrân încerca să-şi recapete suflul. Gâfâia. Astmul, îi explică. Apoi îi zâmbi tatălui gemenilor. Dădu din cap şi-l privi cu ochi care păreau să fi înţeles deja totul, ochi care, încă de la naştere, prevăzuseră totul. Nu avea un aer surprins, doar avea nevoie de un pic de aer.

Zăpada de afară încetinea mersul trenului. La un moment dat, acesta încremeni pe şine câteva clipe, după care reporni lent; devenise şi el astmatic. Atunci, eroul nostru înţelese.

îi dădu la o parte pe unii şi pe alţii până ajunse la şalul din lână de Pirinei. Nu trebuia cu nici un chip să aleagă, nu trebuia cu nici un chip să se gândească, tot ce avea de făcut era să-l apuce pe unul din gemeni, să nu aleagă între băiat şi fată. îl luă pe primul care-i veni la îndemână. îşi scosese deja din buzunar şalul de rugăciune. Copilul

moţăia. Dinah îl privi o clipă, apoi închise ochii şi ea, strângându-l la piept pe celălalt geamăn.

în timp ce-şi despăturea şalul, bărbatul se îndreptă spre ferestruică. Zăbrelele, zăbrelele îi permiteau să scoată afară un braţ. Trenul îşi recăpătă puţin din viteză. Văzu pădurea, copacii gârboviţi sub omătul greu. Distinse o siluetă care părea să fugă după tren, ridicând picioarele din zăpadă, şi care striga.

Strânse copilul la piept, îl înveli în şalul de rugăciune. Astmaticul îl fixa cu privirea, părând să-i spună: „Nu face asta! Nu face asta! Nu face ce ai de gând să faci!” Dar luase hotărârea. Nu era destul lapte pentru amândoi. Oare era destul pentru unul?

Febril, ridică sugarul învelit în şal. Oare capul avea să treacă printre zăbrele? Atunci astmaticul îi zise în idiş: „Nu face asta!” Dar tatăl îl privi în ochi şi se purtă ca şi când n-ar fi ştiut o iotă de idiş. Odată trecut capul, cu umerii nu mai era o problemă. Apoi făcu un gest în direcţia bătrânei care se oprise, îngenuncheată în zăpadă, de parcă ar fi mulţumit cerului.

Trenul ieşi din pădure.

3

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, în dimineaţa asta ca în fiecare dimineaţă, devreme, foarte devreme, în această zi scurtă de iarnă, fuge gâfâind prin zăpadă ca să nu rateze trecerea trenului. Ii dă zor, adunând ici şi colo câteva crengi pe care greutatea zăpezii şi a nopţii le-a rupt şi le-a aruncat pe jos. Aleargă, aleargă, smulgându-şi din omăt picioarele încălţate cu piei de pui de vulpe tăbăcite şi croite de sărmanul ei bărbat.

Aleargă, smulgându-i pe vulpişori din zăpadă. Aleargă, aleargă, şi când în sfârşit ajunge cu răsuflarea tăiată în luminişul de la marginea căii ferate, aude cum trenul ei gâfâie, la fel ca ea, respiră greu, geme, încetineşte la fel ca ea, stânjenit de această zăpadă groasă şi densă care-i împiedică pe amândoi să înainteze.

îşi agită braţele urlând:

- Aşteaptă-mă! Aşteaptă-mă!

Trenul gâfâie şi merge mai departe.

De data asta însă, când trece pe

lângă ea, îi răspunde. Trenul de marfă – convoiul 49 – îi răspunde!

Şi nu printr-un semn, ci printr-un gest. Nu unul dintre gesturile prin care erau aruncate bucăţelele acelea amărâte de hârtie, mototolite şi mâzgălite în grabă de o mână stângace, nu, un gest, un gest adevărat. întâi apare un steag prin ferestruica strâmtă, fluturat de o mână, o mână omenească sau divină, care îi dă drumul brusc, iar steagul zboară şi-şi depune încărcătura în zăpadă, la vreo douăzeci de paşi de sărmana noastră nevastă, care cade în genunchi, cu mâinile strânse la piept, neştiind ce să facă pentru a mulţumi cerului. în sfârşit, în sfârşit, după atâtea rugăciuni zadarnice! Dar mâna de la ferestruică se întinde acum spre ea şi, cu un deget, un deget ferm, imperios, îi face semn să culeagă pachetul. Pachetul acesta este pentru ea. Doar pentru ea. îi este destinat.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne se descotoroseşte atunci de legătura de vreascuri şi, atât de repede pe cât i-o îngăduie nămeţii, se repede la micul pachet ca să-l

smulgă din zăpadă. Apoi, cu lăcomie, cu febrilitate, desface nodurile aşa cum ai smulge ambalajul unui cadou misterios.

în acea clipă apare, o, ce minune, obiectul, obiectul pe care-l cerea de atâta vreme în rugăciunile ei, obiectul visurilor ei. Dar iată că micul pachet, obiectul abia desfăcut, în loc să-i surâdă şi să-i întindă braţele, asa cum fac bebeluşii în imaginile religioase, se zbate, urlă, strânge pumnii agitându-i deasupra capului, din dorinţa lui de a trăi, chinuit de foame. Pachetul protestează cu o vehementă uluitoare.

Sărmana noastră nevastă îl lipeşte pe micuţ de corpul ei, îngropându-l sub basmalele puse una peste alta, şi o rupe iar la fugă, strângându-şi comoara la piept. Dintr-odată, încremeneşte, simte o gură lacomă care încearcă să-i sugă sânul sterp, apoi mica făptură renunţă şi se pune iar pe urlat, se zbate, se smuceşte, ţipă, zbiară. îi e foame, copilului ăstuia îi e foame, copilului meu îi e foame. Simte că a devenit mamă, deopotrivă fericită şi îngrijorată de moarte, în culmea mulţumirii, dar depăşită. lat-o

mamă, şi o mamă fără lapte. Copilului meu îi e foame, ce-i de făcut, ce-i de făcut? De ce zeul trenului de marfă nu i-a dăruit şi lapte ca să hrănească pruncul pe care i l-a încredinţat? De ce? La ce se gândesc zeii? Cu ce vor să-l hrănesc?

Când ajunge acasă, pacheţelul pus pe pat se zvârcoleşte fără stare, însufleţit de energia disperării şi de o foame de lup prins în capcană. Atunci sărmana nevastă a tăietorului de lemne aprinde focul, toarnă apă în ibric şi se pune pe căutat, caută şi tot caută.

În timp ce apa fierbe, găseşte un rest de caşă pe care o să-l pună la macerat în apa fiartă, dar până una-alta, ca să-şi potolească pacheţelul, întinde un deget spre gura lacomă. Pacheţelul îl apucă şi suge, suge, cu o furie încăpăţânată. Apoi însă, dându-şi seama că-i doar o păcăleală, se opreşte din supt şi începe iar să urle. Sărmana femeie, plângând şi ea, îl ia în braţe în vreme ce zdrobeşte caşa ca să facă un terci pe care încearcă să-l vâre cu linguriţa în gura urlătoare. Nereuşind, îşi moaie degetul în caşa zdrobită şi-l oferă din nou

guriţei copilului. Acesta se apucă să sugă pătimaş, dar peste câteva clipe încetează şi scuipă fiertura amară.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne profită de acest moment ca să-l facă să înghită puţină apă fiartă, apoi întinde iar degetul, şi copilul suge din nou. Puţin câte puţin, cu apă menită să-i potolească setea şi caşă care-i păcăleşte foamea, pruncul se linişteşte în braţele noii sale mame, iar sărmana femeie îi murmură la ureche un fel de cântec de leagăn venit din negura timpurilor, care o surprinde până şi pe ea:

- Dormi, dormi, micuţa mea marfă, dormi, dormi, pacheţelul meu, dormi, dormi, copilaşul meu, dormi, dormi.

Apoi îşi aşază cu delicateţe preţioasa comoară pe mijlocul patului. în acel moment, zăreşte şalul despăturit pe care l-a pus la uscat. Un şal somptuos, făcut din fire atât de delicate, ţesute atât de strâns, ornat cu franjuri la cele două capete şi brodat cu fir de aur şi argint. în viaţa ei n-a văzut sau atins un şal atât de preţios. în curând aţipeşte la rândul său, cu

pacheţelul ei, cu mica ei marfă preaiubită ţinută strâns la piept, învelită în şalul feeric.

Doarme, sărmana nevastă a tăietorului de lemne, doarme, cu pruncul ei strâns bine în braţe, doarme somnul drepţilor, doarme acolo, sus, mult mai sus decât paradisul sărmanilor tăietori de lemne şi al nevestelor lor, mult mai sus şi decât Edenul fericitilor din această lume, doarme acolo, sus de tot, în grădina rezervată zeilor şi mamelor.

La căderea nopţii, în timp ce sărmana femeie şi darul ei din ceruri dorm, sărmanul tăietor de lemne, istovit de munca lui de interes general, se întoarce acasă. La auzul zgomotului făcut de el, micuţa marfa se trezeşte şi, regăsindu-şi foamea nepotolită, se pune îndată pe plâns.

- Ce-i asta? mugeşte el.

- Un copil, îi răspunde sărmana lui nevastă ridicându-se în şezut cu pacheţelul în braţe.

- Ce mai e şi copilul ăsta?

- Bucuria vieţii mele, spune ea, fără să clipească şi fără să tremure.

-Ce?

- Zeii trenului mi l-au dăruit.

- Zeii trenului?!

- Ca să devină copilul preaiubit pe care nu l-am avut niciodată.

Atunci bărbatul înşfacă micuţa marfă, smulgând-o din braţele nevestei. Acest lucru are efectul paradoxal de a pune capăt ţipetelor şi plânsetelor bebeluşului, care, pe loc, cu mânuţele lui lacome, apucă barba sărmanului tăietor de lemne şi încearcă s-o sugă.

- Nu ştii ce-i cu copilul ăsta? Nu ştii?

îl lasă să cadă pe pat cu un gest scârbit, aşa cum arunci la gunoi o bucată de carne stricată.

- Pute! Nu ştii din ce neam se trage?

- Ştiu că e îngeraşul meu! declară nevasta luând iar copilul în braţe. Şi o să fie şi al tău dacă vrei.

- Nu poate să fie îngeraşul meu şi nici al tău! E un vlăstar al rasei blestemate! Părinţii lui l-au azvârlit din tren în zăpadă pentru că n-au inimă!

- Nu, nu, nu! Zeii trenului sunt cei care mi l-au dăruit!

- Vorbeşti în dodii, babo! Când o să crească mare o să fie ca ei, fără inimă!

- Nu dacă îl creştem noi.

- Şi cu ce-o să-l hrăneşti?

- E asa de mic! Mai devreme i-am dat un
deget să-l sugă şi a fost de ajuns ca să-i potolească foamea.

- Nu ştii că n-avem voie să-i ascundem pe ăştia fără inimă? Că altfel ne paşte pedeapsa cu moartea? L-au ucis pe Dumnezeu.

- Nu el, nu el! E aşa de mic!

- L-au ucis pe Dumnezeu şi-s nişte hoţi.

- Slavă Domnului că nouă n-au avut niciodată ce să ne fure. Şi în scurtă vreme, dacă n-ai nimic împotrivă, o să mă ajute la cules vreascuri.

- Dacă o să-l găsească la noi, ne ia mama naibii.

- Cine o să ştie?

- Ceilalţi tăietori de lemne o să ne de- nunte celor care vânează oameni fără inimă.

- Nu, nu, o să zic că pruncul ăsta e al meu, că până la urmă am rămas grea cu tine.

- Şi că ai fatat un gogoloi de şapte kile?

- La început o să-l ţin în casă.

- Nu poate să fie al nostru, are semnul.

- Ce semn?

- Nu ştii că cei fără inimă sunt însemnaţi şi aşa pot fi recunoscuţi?

- Cum asa?

- Ei n-au aceeaşi natură ca noi.

- N-am văzut nici un semn.

Sărmanul tăietor de lemne se apucă să desfeşe pacheţelul, scoţându-i la iveală natura în deplină goliciune.

- Iaca, vezi?

- Ce să văd?

- Semnul.

- Care semn? întreabă sărmana nevastă aruncând o privire la rândul ei. Nu văd nici un semn!

- Vezi, nu-i alcătuit ca mine.

- Nu, dar e alcătuită ca mine. Uite ce frumoasă e!

Sărmanul tăietor de lemne se grăbeşte să- şi ferească privirea, apoi, după ce se scarpină la ceafă pe sub fes, începe să împacheteze făptura care, cu pumnii strânşi, respinge mâinile care-o atacă.

- Ce faci? spune neliniştită sărmana nevastă văzând că bărbatul ei ia pachetul şi se îndreaptă cu el spre uşă. Unde te duci?

- Mă duc să-l pun la loc, pe marginea căii ferate.

În clipa aceea, sărmana nevastă se repede ca o furie şi încearcă să-i smulgă pacheţelul din mână. Nereuşind, se pune în calea lui zicând apăsat:

- Dacă faci asta, bărbate, o să trebuiască să mă arunci laolaltă cu ea sub rotile trenului de marfă, şi zeii, toţi zeii, cei din ceruri, cei ai naturii, ai soarelui şi ai trenului, o să te urmărească oriunde te-ai duce! Orice-ai face! O să fii blestemat veşnic şi pentru totdeauna!

Sărmanul tăietor de lemne, nemişcat, şovăie o clipă. îi dă nevestei „pacheţelul” devenit „micuţa marfa”, întrucât natura lui a fost dezvăluită şi este o natură incontestabil feminină.

Micuţa marfa, aşadar, trecută astfel de la unul la altul, pe fundalul strigătelor şi al mâniei, începe brusc să ţipe ca o mie de trompete înfundate.

Sărmanul tăietor de lemne, care nu pare să fie mare meloman, îşi astupă urechile şi răcneşte:

- Bine! Bine! Asa să fie, şi toată nenorocirea care o să se năpustească peste noi să fîe nenorocirea ta!

Nevasta lui, strângând drăgăstos micuţa marfă la piept, îi răspunde:

- O să ne aducă fericire şi mie, şi ţie.

- Mersi! Păstrează toată fericirea pentru tine! Mă doare undeva! Dar află că nu vreau s-o mai aud ori s-o văd niciodată! Du-o în magazia de lemne! Fă-o să tacă şi bagă la cap ce ti-am zis!

Sărmana lui nevastă, continuând să legene micuţa marfa în braţe, intră în magazia de lemne, acum goală, şi-şi face sălaş acolo cu pruncul pe care i l-au dăruit zeii ca să-l iubească. Sărmanul tăietor de lemne vine după ea şi-i aruncă o blană de urs găurită şi roasă de şoareci.

- Na! Asta ar mai lipsi, să mori de frig!

- Pe mine zeii mă ocrotesc, îi răspunde femeia.

Copilul încă mai plânge, pe jumătate adormit.

înainte să iasă, bărbatul porunceşte:

- Fă-o să tacă! Dacă nu…

Sărmana lui nevastă continuă s-o legene, strângând-o tare, acoperindu-i fruntea cu sărutări duioase. Adorm asa amândouă. Se

lasă tăcerea, vag tulburată de sforăiturile tragice provenite din nasul sărmanului tăietor de lemne şi de suspinele de uşurare care se înalţă la unison dinspre micuţa marfă, dar al lui Dumnezeu, şi noua şi iubitoarea sa mamă, ambele cuibărite sub blana de urs roasă de şoareci.

Trenul de marfa, înregistrat drept convoiul 49 de birocraţia morţii, plecat de la Bobigny- Gare, în apropiere de Drancy-Seine, pe 2 martie 1943, sosi în dimineaţa zilei de 5 martie în miezul infernului, punctul său terminus.

După ce fu golit de încărcătura formată din foşti croitori pentru bărbaţi, doamne şi copii, morţi şi vii, însoţiţi de familie, apropiată sau îndepărtată, precum şi de clienţii şi furnizorii lor, fără a-i omite, în cazul credincioşilor, pe oficianţii religioşi şi, în cazul celor căzuţi la pat, al bătrânilor, al bolnavilor şi neputincioşilor, pe medicii personali, trenul, fostul convoi 49, grăbit fără îndoială să devină convoiul 50 sau 51, porni imediat în sens invers.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-l văzu trecând gol,

întrucât era absorbită de noile ei îndatoriri de mamă de familie.

Aşa cum nu văzu nici convoiul 50, nici pe următoarele.

După recepţionarea mărfii începu imediat procedura de triere. După examinare, experţii în triere, cu toţii medici cu diplomă, nu păstrară decât zece la sută din lot. O sută de capete dintr-o mie. Restul, rebuturile, bătrâni, bărbaţi, femei, copii, infirmi, se evaporară după tratament la sfârşitul după- amiezii, în adâncul nemărginit al cerului neospitalier al Poloniei.

Aşa se face că Dinah, zisă Diane în actele provizorii şi în livretul ei de familie nou- nouţ, şi fiul ei, Henri, fratele geamăn al lui Rose, se eliberară de orice greutate ajungând la limburile paradisului promis inocenţilor.

6

în multe basme, şi ne aflăm într-un basm, apare un codru. Iar în codrul acesta există un hăţiş mai des decât locurile din jur, unde se pătrunde cu mare greutate, un spaţiu sălbatic şi tainic, protejat de intruşi prin însăşi vegetaţia lui. Un

loc retras, în care nici omul, nici zeul, nici fiara nu intră fără să tremure. în codrul întins în care sărmanul tăietor de lemne şi sărmana lui nevastă se chinuiesc să-şi ducă zilele există un asemenea loc unde arborii cresc mai deşi, mai strânşi unul în celălalt. O pădure deasă în care nu te strecori decât pe tăcute. Copiii, bineînţeles, nu au voie să meargă acolo. Şi până şi părinţii lor se tem să intre, ca nu cumva să se rătăcească.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne cunoaşte codrul ca pe propriul său buzunar – şalurile cu care se acoperă fie vară, fie iarnă n-au buzunare, şi dacă ar avea, n-ar fi nimic de pus în ele –, oricum, cunoaşte bine locul acesta rezervat, crede ea, zânelor şi spiriduşîlor, precum şi vrăjitoarelor şi vârcolacilor acestora. Mai ştie şi că acolo trăieşte singură o fiinţă omenească, o flintă care le stârneşte tuturor

[7] > ,

spaima şi oroarea, şi că până şi gri-verzuilor şi ticăloşilor care-i slujesc le e frică s-o întâlnească. Un individ despre care unii spun că e malefic, pe când alţii zic că e prietenul

fiarelor şi duşmanul oamenilor. Ea însăşi l-a zărit câteodată, pe când culegea vreascuri la marginea acestei păduri peste care el pare să domnească, stăpân absolut şi solitar.

Din păcate, mai ştie un lucru, pe care l-a înţeles în zori: anume, că micuţa ei marfa n

o să poată supravieţui şi creşte fără lapte.

După plecarea sărmanului tăietor de lemne, s-a îmbrobodit bine şi şi-a strecurat

la sân micuţa marfa, înfăşată în şalul oferit de zeii înşişi, acest şal franjurat cu aur şi argint care pare ţesut de mâini de zână.

Apoi s-a dus în această parte a pădurii unde nimeni nu se aventurează fără să tremure şi să-şi pună sufletul în mâinile Domnului. încă de la margine a regăsit obscuritatea care domneşte permanent aici. Stă la pândă. Bărbatul o fi acolo? Oare o vede? Şi capra? Oare capra o mai trăi? O mai da lapte?

înainte de plecare a încercat iarăşi să-şi hrănească micuţa marfă adorată cu un rest

>

de fiertură. Degeaba. Caşa a fost

scuipată pe loc. Şi acum, căpşorul rece se leagănă fără vlagă. Are nevoie de lapte, se gândeşte, de lapte, de lapte, altfel... Nu, nu, cu neputinţă, zeii nu i-au dăruit-o ca s-o lase să-i moară în braţe!

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne pătrunde în întuneric, trecând pe sub crengile joase, invocându-i pe zeii trenului şi pe cei ai naturii, ai codrului, ai caprelor. Cere chiar şi ajutorul zânelor, nu ştii niciodată, şi chiar şi pe cel al spiritelor răutăcioase care nu s-ar coborî până acolo încât să se încrânceneze împotriva unei copile nevinovate. „Ajutaţi-mă, ajutaţi-mă cu toţii”, murmură în timp ce rămurelele căzute îi trosnesc sub picioare. Nimeni nu vine aici să culeagă vreascuri. Până şi zăpada ajunge rareori să se depună pe jos. Se topeşte în vârful copacilor şi se adună pe crengile de dedesubt.

- Cine-i acolo?

Femeia împietreşte.

- O sărmană nevastă de tăietor de lemne, răspunde cu glas tremurător.

Vocea reia:

- Sărmana nevastă a tăietorului de lemne să nu mai facă nici un pas!

Ea rămâne neclintită.

- Ce vrea sărmana nevastă a tăietorului de lemne? rosteşte vocea.

- Lapte pentru pruncul ei!

- Lapte pentru pruncul ei?

Se aude un râs sinistru.

Apoi, după câteva scrâşnete de ghete pe lemnul putrezit, îşi face apariţia un bărbat cu căciulă cu clapete, înarmat cu o puşcă.

- De ce nu-i dai de la tine?

- Din nefericire, n-am lapte. Iar dacă fetiţa asta pe care-o vezi – o scoate de sub şal – nu capătă lapte azi, o să moară.

- Fiică-ta o să moară? Iaca poznă! O să faci alta!

- Sunt prea bătrână. Pe deasupra, copila asta mi-a fost încredinţată de zeul trenului de marfa care trece încolo şi-ncoace pe şinele din pădure.

- Dar nu ţi-a dat şi lapte pentru ea!

Lasă să-i scape un nou hohot de râs amar care-ţi îngheaţă oasele.

Nevasta tăietorului de lemne răspunde, temătoare, dar hotărâtă:

- A uitat. Zeii nu se pot gândi la toate, la câte au de făcut aici, pe pământ.

- Şi le fac aşa de prost! zice bărbatul.

După o clipă de tăcere, o întreabă:

- Ia spune-mi, sărmană femeie, de unde să-ţi scot eu lapte?

- Din ugerul caprei tale.

- Al caprei mele? De unde ştii că am o capră?

- Am auzit-o behăind pe când culegeam vreascuri la marginea pământului tău.

Râde iarăşi, apoi devine serios şi spune:

- Ce-mi dai în schimbul laptelui?

- Tot ce am!

- Şi ce ai?

- Nimic.

- E puţin.

- în fiecare zi pe care mi-o dau zeii, o să vin, fie iarnă, fie vară, să-ţi aduc o legătură de vreascuri în schimbul a două înghiţituri de lapte.

- Vrei să-mi plăteşti laptele cu lemnele mele?

- Nu-s lemnele tale.

- Nu-s nici ale tale.

- După cum nici laptele nu-i al tău!

- Cum asa?

- E laptele caprei tale.

- Dar capra-i a mea. Nimic din

viaţa asta nu se dă fără să primeşti ceva în schimb.

- Fără lapte fetiţa mea o să moară, fără să primească ceva în schimb.

- Atâtia oameni mor!

- Mi-au încredinţat-o zeii; dacă mă ajuţi so hrănesc, o să trăiască, iar ei o să-ţi fie recunoscători şi-o să-ti dea ocrotire.

- M-au ocrotit îndeajuns şi aşa.

îsi scoate căciula şi lasă vederii o frunte deformată, o tâmplă zdrobită şi o ureche lipsă.

- De acum mă lipsesc de ocrotirea lor şi mă păzesc singur.

- Cu toate astea, te-au tinut în viată, şi ti-au ţinut în viaţă şi capra.

- Mare brânză.

- O să-ţi aduc câte două legături de vreascuri în fiecare zi pentru o singură înghiţitură de lapte.

- Se vede că te pricepi la afaceri!

Râde iar.

- Pe lângă fetiţă, zeii nu ţi-au dat şi vreun lucru de preţ?

Abătută, sărmana nevastă a tăietorului de lemne dă să răspundă: „Nu, din păcate", când, dintr-odată, chipul i se luminează. îşi scoate micuţa marfă din şalul de

rugăciune şi i-l întinde pe acesta bărbatului cu capra, care-l priveşte dispreţuitor.

- E un şal zeiesc, uite cât e de gingaş.

Bărbatul şi-l petrece pe după gât.

- Uite cât e de frumos! Nu încape îndoială că nişte degete de zână l-au ţesut şi l-au brodat cu fir de aur şi argint.

Micuţa marfa plânge încetişor. A trecut vremea zbieretelor, nu mai are vlagă.

Bărbatul cu capra şi cu mutra pocită cercetează pruncul, apoi spune:

- Făptura asta zeiască suferă de foame, la fel ca un amărât de prunc de om. O să-ţi dau o măsurică de lapte de capră. Ce-ţi trebuie ţie e lapte de măgăriţă, dar n-am. Prin urmare, laptele ăsta de capră pe care o să ţi-l dau trei luni de-acum încolo în fiecare dimineaţă o să-l îndoi cu apă fiartă, două măsuri de apă la una de lapte, şi o să-i completezi hrana cu fiertură, şi apoi, la primăvară, cu fructe şi legume proaspete.

îi întinde copila. Femeia o ia drăgăstoasă, apoi se aruncă la picioarele lui şi încearcă săi sărute

mâna. El se dă înapoi.

- Scoală-te!

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-şi mai stăpâneşte lacrimile.

- Eşti bun, eşti bun, îngaimă.

- Nu, nu, nu, am făcut un târg. Te aştept mâine-dimineată cu vreascurile.

- Cine ţi-a zdrobit capul, omule bun?

- Războiul.

- Ăsta?

- Altul, ce contează. Să nu mai îngenunchezi niciodată în faţa mea, nici în faţa altcuiva, să nu mai spui niciodată că sunt bun şi să nu dai sfară-n tară că am o capră şi că dau lapte. Hai, o să-ţi dau ce ţi se cuvine.

Zis şi făcut.

în fiecare dimineaţă, sărmana nevastă a tăietorului de lemne îşi lăsa legătura de vreascuri şi lua în schimb o ţâră de lapte cald.

Şi as a se făcu că micuţa marfă amărâtă şi atât de preţioasă, datorită omului din pădure şi caprei acestuia, reuşi să supravieţuiască. Totuşi, nu era niciodată sătulă, foamea o măcina fără contenire. Sugea tot ce-i venea

la îndemână şi, cum îşi recăpătase puterile, urla din toţi bojocii.

Fără foarfecă, înarmat cu o simplă maşină de tuns, tatăl gemenilor, soţul lui Dinah, eroul nostru, după ce şi-a vărsat maţele şi şi- a înghiţit lacrimile, s-a apucat să tundă mii şi mii de teste aduse de trenurile de marfa din toate ţările ocupate de călăii mâncători de stele.

Ţestele acestea, maşina aceasta de tuns, gândul secret că poate, poate... făcură din el, fără voia lui, pe moment, un supravieţuitor.

8

La căderea nopţii, când sărmanul tăietor de lemne se întorcea acasă, târându-şi

[7] *

membrele chinuite de durere şi trupul frânt de ziua de muncă de interes general, nu voia s-o vadă, darămite s-o audă pe micuţa geamănă solitară. Prin urmare, sărmana lui nevastă încerca s-o adoarmă înainte. Dar se întâmpla ca fetiţa să mai scâncească încă ori să se agite prin somn. Ba, uneori, roasă de foame, se trezea plângând sau urla brusc de spaimă, de parcă

toţi lupii de pe pământ şi- ar fi dat întâlnire ca să se arunce împreună pe urmele ei când îi era somnul cel mai adânc.

Atunci, sărmanul tăietor de lemne bătea cu pumnul lui mare în masă şi mormăia în barbă, cu vocea duşmănoasă de la rachiul de surcele pe care-l bea împreună cu tovarăşii de muncă:

- Nu vreau nici s-o văd, nici s-o aud pe acolita asta a diavolului! Pe nenorocita asta fără inimă! Fă-o să tacă, altfel îţi jur că ţi-o iau şi ţi-o azvârl la porci!

Din fericire, îşi zicea sărmana lui nevastă, nu mai era nici un porc prin preajmă, vânătorii de făpturi fără inimă şi de hrană îi rechiziţionaseră deja pe toţi, după care îi înfulecaseră. Tot din fericire, sărmanul tăietor de lemne, istovit cum era, începea în scurt timp să moţăie, iar capul îi cădea în piept înainte de-a i se prăbuşi pe masă ca să doarmă astfel somnul celor nedrepţi.

9

Intr-o noapte însă, micuţa marfă se agită mai tare decât de obicei,

trezindu-l pe sărmanul tăietor de lemne când abia ce apucase să adoarmă. Cuprins de mânie, acesta ridică mâna s-o lovească. Atunci sărmana lui nevastă îi apucă din zbor laba mare şi bătătorită şi o ţinu o clipă în suspensie înainte de a o aşeza cu blândeţe pe pieptul zguduit de suspine al micuţei sale adorate. Atingând astfel fără voia lui pielea atât de gingaşă şi de albă, sărmanul tăietor de lemne încercă să-şi smulgă mâna din strânsoarea nevestei, dar aceasta i-o ţinea cu ambele mâini, apăsând-o pe cutia toracică a fetiţei, în timp ce-i murmura la ureche bărbatului ei, care nu înceta să urle că nu mai voia să vadă creatura aceea diavolească, nenorocită fără inimă, îi murmura cu blândeţe:

- O simţi? O simţi? Simţi inimioara care bate? O simţi? O simţi? Bate, bate.

- Nu, nu, mormăia scufia lui scuturând din cap în toate părţile. Nu, nu! zbiera barba lui vâlvoi. Nu, nu!

Nevasta vorbea mai departe cu acelaşi glas coborât:

- Cei fără inimă au inimă. Cei fără inimă au o inimă, la fel ca tine şi ca

mine.

- Nu, nu!

- Mici sau mari, cei fără inimă au o inimă care le bate în piept.

Dintr-odată, sărmanul tăietor de lemne îşi eliberă mâna cu o smucitură din umăr, continuând să scuture din cap şi scuipând acum printre dinţi, în timp ce repeta tristele lozinci ale acelor zile întunecate:

- Cei fără inimă n-au inimă! Cei fără inimă n-au inimă! Sunt nişte câini vagabonzi care trebuie alungaţi cu toporul! Cei fără inimă îşi azvârlă plozii prin ferestruicile trenurilor, iar noi, amărâtii, suntem siliţi să-i hrănim!

îşi scuipa astfel fierea cea mai neagră în vreme ce era cuprins de o tulburare, o fierbinţeală, o blândeţe nemaiîncercată. Scurtul contact al palmei sale cu pielea şi inima micuţei mărfi făcuse ca toate aceste trăiri să i se nască în inimă, pe care o simţea acum bătându-i în piept. Da, inima lui bătea în ecou cu inima micuţei mărfi, care se potolise în sfârşit, în braţele nevestei, şi acum îşi întindea mânuţele spre sărmanul tăietor de lemne.

înspăimântat, se trase înapoi.

Când nevasta îi întinse pruncul, mai făcu un pas în spate, ca lovit în capul pieptului, repetând maşinal că nu mai voia să vadă ori să hrănească acea creatură, respingând în bezna cea mai adâncă a sinelui său dorinţa de a răspunde braţelor mititele care i se ofereau, apucând copilul ca să şi-l lipească de faţă, de barbă.

în cele din urmă îsi reveni în fire şi trecu iarăşi la atac, ameninţându-şi nevasta că a doua zi trebuia să aleagă între el, tăietor de lemne cinstit şi soţul ei legiuit, şi avortonul acela ucigaş de Dumnezeu pe care-l ţinea în braţe. Şi înainte ca biata femeie să-i poată răspunde se prăbuşi în aşternut şi adormi, de data asta căzând în somnul celor aproape drepţi.

10

A doua zi, oriunde şi-ar fi pus mâna, simţea inima micuţei mărfi bătându-i sub

* >

palmă. De acum, în taina inimii lui înecate într-o blândeţe necunoscută, o numea şi el micuţa lui marfă pe făptura fără inimă. Iar atunci când, dintr-o întâmplare rară

şi nepreţuită, se găsea singur cu ea, îi întindea un deget şovăielnic pe care copilita îl prindea pe dată şi nu-i mai dădea drumul. în acele clipe îl năpădea o pace fericită şi binefăcătoare.

într-o bună zi, micuţa, care se ţâra în patru labe pe podeaua colibei, se agăţă de cracul nădragilor lui şi, ajutându-se cu ambele mâini, se ridică ţinându-se de genunchiul peticit. Sărmanul tăietor de lemne nu-şi putu stăpâni un strigăt:

- Ah, băbuţo! Vino! Vino să vezi!

Acum micuţa nu se mai ţinea decât cu o mână, bălăngănindu-se în căutarea echilibrului. Bărbatul era în culmea bucuriei:

- O vezi? O vezi?

Nevasta lui, care nu-şi mai încăpea în piele de fericire, începu să aplaude. Micuţa, încercând să aplaude şi ea, lăsă din mână pantalonul şi se trezi în fund pe jos, râzând în hohote. Copleşit, sărmanul tăietor de lemne o ridică şi o ţinu sus ca pe un trofeu, răcnind voios:

- Aleluia!

în zilele următoare, sărmanul tăietor de lemne şi nevasta lui nu

mai simţiră apăsarea timpului, nici foamea, nici mizeria, nici tristeţea situaţiei lor. Lumea li se păru uşoară şi sigură în pofida războiului, sau datorită acestuia, datorită acestui război care le dăruise cea mai preţioasă marfă.

împărtăşiră toţi trei o legătură nu de vreascuri, ci de fericire, împodobită cu câteva flori pe care li le oferea primăvara ca să-şi lumineze lumea lăuntrică.

11

Bucuros, sărmanul tăietor de lemne munci cu mai mult zel, cu mai multă vigoare, tovarăşii lui îl apreciară mai mult şi, în ciuda muţeniei lui, îl invitară mai des să închine un pahar după slujbă. Unul dintre ei, mai întreprinzător, se apucase să producă artizanal rachiu de surcele. El le furniza băutura. Nu cunosc reteta acestui rachiu de surcele artizanal, dar, chiar dacă aş cunoaşte- o, nu v-as da-o. Trebuie să stiti doar că este contraindicat pentru consum, iar acest rachiu de surcele, în cantităţi mari, poate duce la orbire.

- Ce contează, la război ca la

război, şi cu asta, basta! decretase amatorul într-ale distilării.

Tovarăşii erau bravi şi însetaţi. Beau zdravăn după o zi de muncă, ei neavând acasă o micuţă marfa, dar al trenului şi al cerurilor, capabilă să-i facă să iubească viaţa, fie ea şi a lor.

»

După slujbă – gâl gâl gâl –, în unele seri, sărmanul tăietor de lemne se învoia să bea cu camarazii săi, amânând astfel plăcerea de a se întoarce la micuţa lui marfa preaiubită.

Astfel îşi împărtăşea buna dispoziţie nou- găsită cu tovarăşii săi de nenoroc – gâl gâl gâl – care rosteau un toast, apoi un altul. Pentru ce? Pentru cine? Unul propuse să închine pentru grăbirea sfârşitului acelui război mondial – gâl gâl gâl. Apoi închinară pentru sfârşitul blestematelor de făpturi fără inimă – gâl gâl gâl. Venind vorba despre asta, unul declară că trenul pe care-l vedeau trecând plin şi întorcându-se gol transporta nu se ştie unde făpturi fără inimă venite din toate colturile lumii. Altul întări:

- în vreme ce noi ne rupem

spinările pentru o leafa de mizerie, ăştia fără inimă se plimbă gratis în trenuri speciale!

Un al treilea adăugă:

- Cei fără inimă l-au omorât pe Dumnezeu şi au vrut războiul ăsta! Nu merită să trăiască, iar războiul lor blestemat n-o să se încheie decât atunci când pământul o să se descotorosească de ei pentru totdeauna! – gâl gâl gâl. Să dispară! zbieră el ridicând paharul.

- Pentru moartea celor fără inimă! urlară toti în cor.

Nu chiar toti...

Sărmanul tăietor de lemne, sărmanul nostru tăietor de lemne – toti erau tăietori de lemne şi toţi erau sărmani –, al nostru, aşadar, băuse, dar nu scosese o vorbă. Atunci tovarăşii se întoarseră spre el ca un singur om, aşteptând să audă ce avea de zis. Nu avură de aşteptat prea mult – gâl gâl gâl sărmanul tăietor de lemne se şterse la gură cu dosul mâinii, apoi, în tăcerea care domnea, se auzi cu surprindere spunând:

- Cei fără inimă au o inimă.

- Ce? Ce? Ce? Ce-a zis? Ce vrea să zică?

Sărmanul tăietor de lemne fu şi

mai

surprins când răspunse, cu o voce asurzitoare de data asta, o voce pe care n-o simţise niciodată ieşindu-i din gât, sărmanul tăietor de lemne, ziceam, după ce-şi azvârli cana de tablă pe masa şubredă, făcând-o să se prăbuşească, rosti:

- Cei fără inimă au o inimă!

După aceea porni cu paşi mari, cam pe două cărări totuşi, spre coliba lui, spre căminul lui, cu toporul pe umăr, dintr-odată speriat că strigase adevărul pe care-l ştia, pe care trebuia să-l ştie toată lumea: că cei fără

inimă au o inimă. Speriat şi totodată uşurat şi mândru, mândru că le strigase celorlalţi în faţă, că se eliberase, că pusese brusc capăt unei vieţi de supunere şi de muţenie. Mergea hotărât spre nevasta lui iubită şi spre lumina ochilor lui, pe care rachiul de surcele nu reuşise s-o distrugă în acea seară. Mergea hotărât spre micuţa lui marfă, pe care i-o dăruiseră zeii sau cine ştie cine altcineva. Mergea hotărât. Dintr-odată, îşi simţi inima bătând cu putere, apoi se pomeni cântând, cântând, în timp ce mergea, un

cântec pe care nu-l mai cântase niciodată, de fapt nu mai cântase niciodată nimic. Mergea şi cânta, îmbătat de libertate şi de iubire.

Uluiti, tovarăşii ziseră:

- Nu mai tine deloc la băutură! E beat turtă! A luat-o razna! – gâl gâl gâl. O să-i fie mai bine dimineaţă, pe răcoare.

Şi se apucară să cânte şi ei nişte cântece pe care le învăţaseră de la stăpânii lor, vânătorii de creaturi fără inimă, invadatorii lor, cântece care sunau asa:

- O să ne înfigem cuţitele în piepturile goale ale celor fără inimă până n-o să mai rămână nici unul şi până ne dau înapoi tot ce ne-au furat – gâl gâl gâl. Să crape cei fără inimă! – gâl gâl gâl.

în timp ce cânta, fabricantul de rachiu de surcele se gândea că pe vremuri, înainte de război, autorităţile locale ofereau o primă pentru fiecare cap de animal dăunător pe care-l aduceai la primărie – gâl gâl gâl.

12

Trecură zile, trecură luni. Falsul frizer, tatăl foştilor gemeni, tundea

de zor. Apoi culegea şuviţele de păr, blonde, brune, roşcate, şi le strângea în baloturi. Baloturi care se alăturau altor baloturi, altor mii de baloturi, făcute din alte şuviţe de păr. Blonde, cele mai căutate, brune şi chiar roşcate. Oare ce făceau cu şuviţele albe? Tot părul acesta pleca spre ţara mărinimoşilor cuceritori, ca să fie transformat în peruci, podoabe, stofa de tapiţerie sau simple cârpe.

Tatăl foştilor gemeni îşi dorea să moară, dar în adâncul lui creştea un grăunte iraţional, sălbatic, rezistent la toate ororile văzute şi îndurate, o sămânţă minusculă care creştea şi creştea, poruncindu-i să trăiască, sau cel puţin să supravieţuiască. Să supravieţuiască. De acest grăunte infim de speranţă, indestructibil, el îşi bătea joc, îl dispreţuia, îl îneca în valuri de amărăciune, şi totuşi nu înceta să crească, în ciuda prezentului, în ciuda trecutului, în ciuda amintirii gestului nebunesc din cauza căruia soţia lui preaiubită refuzase să-l mai privească, refuzase să-i mai adreseze vreun cuvânt până se despărţiseră pe acel

peron de gară fără gară, la coborârea din trenul groazei. Nu putuse nici măcar să-l strângă la piept o secundă pe geamănul rămas înainte să se despartă pentru totdeauna. Ar mai fi plâns şi acum dacă ar mai fi avut vreo lacrimă pe care s-o verse.

13

Trecură zile, trecură luni, şi micuţa marfă, într-o zi mai fericită decât celelalte, reuşi dintr-odată să se ţină dreaptă şi să facă primii paşi. De atunci tropăia în faţa sau în spatele sărmanei neveste, iar seara fugea să-l întâmpine pe sărmanul tăietor de lemne. Iar când acesta o ridica până în dreptul feţei sale, încerca să-i scoată fesul sau să-l tragă de barbă sau, fericire supremă, să-l apuce zdravăn de nas. Sărmanul tăietor de lemne era copleşit. I-o întindea pe copilă nevestei sale şi-şi sufla nasul cu zgomot înainte să-şi şteargă ochii umezi. Intr-una din aceste zile, una încă şi mai frumoasă, micuţa se repezi cu braţele întinse la sărmanul tăietor de lemne strigând: „Taţi! Taţi!” în limba stranie care se

vorbea în această ţară îndepărtată. „Taţi” se zicea *tatus,* „mami”, *mamus.*

- Tatus! Mamus!

Atunci se strângeau toţi trei într-o îmbrăţişare care se încheia cu râsete şi chiar cu

un cântec care vorbea despre tată, despre mamă, despre un copil pierdut şi regăsit.

14

Intr-o zi, când sărmana nevastă şi micuţa marfă se întorceau de la cules vreascuri, se întâlniră în pădure cu fabricantul de rachiu de surcele, coleg şi chiar tovarăş cu sărmanul tăietor de lemne. Acesta, văzând-o pe fetiţă, întrebă politicos:

- De unde a mai apărut şi copila asta?

Femeia îi spuse că era a ei. Atunci fabricantul de rachiu o privi îndelung pe micuţa marfă, de parcă ar fi vrut s-o cântărească. Apoi se uită la sărmana nevastă şi, cu un zâmbet, se îndepărtă, nu înainte de a-şi ridica uşor căciula din blană de cârtiţă şi

de a spune cu glas voios:

- La bună vedere!

15

În dimineaţa aceea, cu puţin înainte de ivirea zorilor, tovarăşul cu căciulă din blană de cârtiţă, însoţit de doi miliţieni împovăraţi de puşti datând dintr-un precedent război mondial, sau, mai sigur, din epoca inventării prafului de puşcă de către chinezi, toţi trei, aşadar, veniră să ridice micuţa marfă. Sărmanul tăietor de lemne îi întâmpină în pragul colibei. Întâi negă. Zise că era fata lui. Un miliţian îl întrebă de ce nu-i declarase[i] naşterea la primărie. El răspunse că nu-i plăcea să completeze documente şi că fetiţa crescuse aşa, fără acte. Până la urmă se învoi, sub ameninţarea pedepsei cu moartea – legea e lege, camarade –, se învoi, ziceam, dar ceru, ca favoare specială, să i-o încredinţeze colegului său de muncă, astfel încât totul să se petreacă lin, să nu le sperie cu puştile nici pe nevastă-sa, nici, mai cu seamă, pe micuţă. Îşi pofti tovarăşul să intre înaintea lui, avertizând-o pe sărmana nevastă cu glas tare:

- E amicul de la şantier!

Pregăteşte-o pe cea mică! Şi dă-le de băut camarazilor!

Nevasta apăru dinăuntru, avea în braţe copila, care îndată îşi întinse braţele spre tăietorul de lemne. Atunci acesta apucă toporul şi-l lovi pe fabricantul de rachiu, strigându-i femeii:

- Fugi! Ia-o pe micuţă!

Apoi mai izbi o dată în cârtiţa care împodobea ţeasta tovarăşului său de muncă. Pe urmă ieşi din colibă cu fruntea sus şi-l atacă pe unul din miliţieni. îl doborî ca pe un trunchi putrezit. Celălalt, dându-se înapoi, se împiedică, trase în aer, apoi îl ochi pe tăietorul de lemne, care se îndrepta spre el cu toporul ridicat. Atunci nevasta ieşi în fugă, în timp ce bărbatul ei, căzut la pământ, răcnea:

- Fugi, drăguţo! Fugi! Scăpaţi de-aici! Dea Domnul să crape toţi blestemăţii fără suflet şi fără credinţă! Trăiască... micuţa noastră...

marfă, mai bâigui.

16

Fugi, fugi, fugi, sărmană nevastă!

Fugi şi strânge-ţi la piept micuţa marfa! Fugi fără să te uiţi în urmă! Nu, nu, nu încerca să-l mai vezi pe sărmanul tăietor de lemne, care zace într-o baltă de sânge, nici pe cei trei viermi pe care toporul lui i-a despicat ca pe nişte lemne putrezite. Nu, nu, nu căuta cu privirea coliba din bârne încropită de sărmanul tău bărbat. Uită căsuţa asta în care aţi împărtăşit toţi trei o fericire atât de scurtă. Fugi, fugi, fugi cât te ţin picioarele!

Să fugă? încotro? Unde să fugă? Unde să se ascundă?

Fugi fără să te gândeşti! Hai, hai, hai! Drept înainte. Nu, nu, nu plânge, nu plânge, nu-i momentul să plângi.

în pieptul sărmanei neveste a tăietorului de lemne, acolo unde se odihneşte, legănată de alergătură, micuţa ei marfă preaiubită, acolo, în pieptul ei zbuciumat, inima îi bubuie, bate nebuneşte, apoi, dintr-odată, se frânge. Durerea îi retează picioarele, îi taie răsuflarea. Ştie, simte că vânătorii de făpturi fără inimă sunt deja pe urmele ei, ca să-i smulgă micuţa marfă adorată.

Vrea să se oprească, să se lase la pământ, să dispară printre ferigi, să

se contopească pe nesimţite cu ierburile înalte strângându- şi tot mai tare micuţa marfa preaiubită. Dar la picioarele ei veghează vulpişorii. Ei fug, fug, fug, sunt obişnuiţi să urmărească şi să fie urmăriţi. Fug, se desprind de pământ, fug fără teamă şi fără prihană. încotro? încotro fug ei? Nu vă temeţi, ştiu ce fac, cunosc drumul, drumul izbăvirii.

Şi dintr-odată, iat-o pe sărmana nevastă a tăietorului de lemne, cu preţioasa ei marfă, la marginea acestei părţi a pădurii care e atât de deasă, încât nimeni nu ştie cum să intre. Vulpişorii nici măcar nu încetinesc, se reped înainte, sar de la o rădăcină la alta, lovindu- se de crengile joase, împiedîcându-se de lemnele uscate dintre frunzele căzute.

Atunci răsună un glas, un glas cunoscut, deopotrivă temut şi dorit:

- Cine-i acolo?

- Sărmana nevastă a tăietorului de lemne, strigă ea în timp ce vulpişorii continuă să gonească.

- Ce vrea sărmana nevastă a tăietorului de lemne?

- Adăpost! Adăpost pentru mine şi... cea pe care mi-au dăruit-o zeii.

- Am auzit focuri de armă, erau pentru tine? rosteşte glasul.

-Voiau... voiau... voiau să mi-o...

- înaintează! Mergi fără teamă!

- Voiau...

Sărmana nevastă nu mai are aer. Vocea i-a pierit, picioarele i s-au frânt. Până şi vulpişorii încremenesc în loc, biruiţi de rădăcini, de hăţişuri şi de oboseală.

Ar vrea să-i spună totul bărbatului cu capra, cu puşca şi cu ţeasta zdrobită, totul, despre temerile ei, despre cei fără inimă, despre topor. Izbuteşte să îngaime:

- Voiau... voiau... atunci bărbatu-meu, cu toporul, i-a... i-a...

Omul se iveşte dintre copaci.

- Nu mai spune nimic, ştiu cât de negru e sufletul oamenilor, bărbatul tău şi toporul lui au făcut ce trebuia. Iar dacă nemernicii aceia vin cu gânduri rele, o să fac şi eu ce trebuie.

Işi mută puşca de pe un umăr pe altul şi întinde braţele.

- Dă-mi micuţa ta marfa şi vino după mine.

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne îi întinde copila, iar bărbatul cu capra, cu puşca şi cu teasta zdrobită o ia cu blândeţe şi

solemnitate, aşa cum fac purtătorii unor obiecte sacre.

înaintează toti trei în tăcere. Pădurea se

>

rărește, şi în curând se trezesc în fata unei grădini pe care sărmana nevastă n-a mai văzut-o niciodată. îşi lua porţia zilnică de lapte la marginea codrului, acolo unde lăsa legătura de vreascuri.

La acest sfârşit de primăvară, la acest început de vară, roadele din pomi par să se întindă spre copilă. Florile se înalţă şi se oferă şi ele să fie culese, vrând parcă să le aline pe sărmana nevastă şi pe fetiţa ei. în partea asta a pădurii zeii îşi fac bine treaba, cugetă ea, da, zeii îşi fac bine treaba când se gândesc şi când o vor.

Bărbatul, cu copila în braţe, se apropie de o colibă, o colibă tot din bârne, ridicată lângă o stâncă. Nu intră înăuntru, se duce drept la stâncă şi se strecoară într-un fel de grotă unde o capră mititică, dar cu ugerul plin, ţopăie de bucurie că are în sfârşit oaspeţi.

Bărbatul cu puşcă şi cu ţeasta zdrobită lasă jos fetiţa în faţa caprei. Au aceeaşi înălţime. El face

prezentările:

- Copilă a zeilor, iat-o pe mama care te-a alăptat, a treia ta mamă.

încântată, micuţa cuprinde capra cu braţele, iar aceasta se lasă strânsă cu ochii pierduţi, acolo unde se duc să se piardă ochii caprelor. Apoi îşi lipesc frunţile şi rămân aşa, capra şi fetiţa, ochi în ochi, cap la cap, în timp ce sărmana nevastă a tăietorului de lemne plânge, iar bărbatul cu capra, cu puşca şi cu teasta zdrobită murmură:

* »

- De ce boceşti, sărmană femeie? De-acum o să ai lapte pentru ea după pofta inimii, şi nici măcar nu mai trebuie să vii să-l iei. E drept, pierd o legătură de vreascuri, dar mă aleg cu o tovarăşă de joacă pentru căpriţa mea singuratică, aşa că toţi patru ieşim câştigaţi. în lumea asta nimeni nu poate să câştige fără să şi piardă ceva, fie că-i vorba de viaţa unei fiinţe dragi, fie de propria viaţă.

17

Zilele trecură unele după altele, trenurile veniră unele după altele.

în vagoanele lor sigilate cu plumb, omenirea agoniza. Şi omenirea se prefăcea că nu ştie. Trenurile provenind din toate capitalele continentului cucerit treceau înainte şi înapoi, dar sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu le mai vedea.

Trecură iar şi iar, zi şi noapte, noapte şi zi, în nepăsarea generală. Nimeni nu auzi strigătele celor dinăuntru, plânsetele mamelor amestecate cu horcăielile bătrânilor, cu rugăciunile credulilor, cu gemetele şi ţipetele de spaimă ale copiilor despărţiţi de părinţii care fuseseră deja trimişi în camerele de gazare.

18

Şi apoi, şi apoi, trenurile încetară să mai circule. Cum nu mai circulau, încetară să-şi mai livreze mizerabila încărcătură de teste de ras. Nu mai erau trenuri, nu mai erau nici ţeste. în acel moment, eroul nostru, fost tată de gemeni, fost soţ al preaiubitei lui soţii, devenit dintr-odată fost tunzător de ţeste, se prăbuşi, învins de foame, de boală şi de disperare. în jurul lui,

puţinii supravieţuitori constienti încă murmurau:

- Trebuie să rezişti, să rezişti, o să se termine curând, deja se aud bubuiturile de tun în depărtare.

Un camarad îi strecură chiar la ureche:

- Roşiii se apropie, capetele de mort o să sfârşească făcând pe ei.

între timp, capetele de mort îi puneau să sape gropi în zăpadă ca să ardă acolo surplusul de cadavre adunate la baza crematoriilor pe care trebuiau să le distrugă urgent, ca să elimine, împreună cu ultimii martori, urmele colosalei lor crime. Părul, atât de preţios ieri, nu mai era adunat. Mai rău, părul deja ambalat, numai bun să fie folosit, nu mai era expediat. Mormanele de şuviţe zăceau abandonate lângă un munte de ochelari, înghesuite între grămezi de haine pentru bărbaţi, femei şi copii. Şi ele trebuiau să dispară.

Rezistă, rezistă, până la urmă o să se termine. De acum şi el voia să dispară, să termine cu tot şi cu toate. Delira zi şi

» * noapte. Delira în timp ce mergea anevoie prin nămeţi, delira în timp ce săpa, îşi

amintea, ba, mai grav, retrăia momentul fatal, momentul când smulsese unul din gemeni din braţele soţiei sale, retrăia necontenit momentul când îl aruncase din tren în zăpadă. Zăpada aceasta pe care o călca sub tălpi în timp ce-şi săpa groapa ca să fie şi el ars când îi venea rândul. De ce, de ce, de ce săvârşise acest gest necugetat? De ce nu-şi însoţise nevasta şi cei doi copii până la capăt, până la capătul drumului? Să se înalţe împreună, toţi patru, împreună, să se înalţe la cer, în rotocoale de fum, un fum gros şi întunecat. Se prăbuşi dintr-odată. Doi camarazi, riscându-şi viaţa, îl târâră până într-o baracă din apropiere, ca să nu fie azvârlit în flăcări pe jumătate viu.

Când îsi veni în fire se simţi bine în baraca *> aceea, printre trupurile aruncate unul peste altul. în locul acela putea în sfârşit să spere c-o să moară, c-o să fie izbăvit.

19

Moartea nu veni, iar izbăvirea i se înfăţişă în persoana unui tânăr soldat purtând steaua roşie, ai cărui

ochi iesiti din orbite stăteau mărturie pentru oroarea pe care tocmai o descoperise. După ce se lămuri că mortul care se holba la el era încă în viaţă, tânărul soldat cu stea îi strecură buza ploştii în gură şi câţiva biscuiţi în mână, apoi îl luă în braţe, smulgându-l din grămada de muribunzi, şi-l aşeză în faţa barăcii, pe un petic de pământ fără cadavre, sub soarele primăverii renăscute.

Acolo unde ieri domneau încă zăpada, cizmele şi cravaşele caschetelor cu cap de mort, iarba creştea suculentă şi deasă, presărată cu o mulţime de floricele albe. în acel moment auzi o pasăre cântând cu vigoare imnul întoarcerii la viaţă. Şi în acel moment îi ţâşniră lacrimi din ochii pe care-i credea la fel de uscati ca inima sa. Lacrimile acelea îi amintiră că redevenise un om viu.

Cum găsi puterea să se ridice, apoi să meargă, şi să meargă, şi să meargă? Oare cântecul privighetorii fusese de ajuns ca să-i vină în minte că poate şi fiica lui, fetiţa lui necunoscută şi iubită, supravieţuise? Şi că, dacă supravieţuise, avea datoria să facă

totul, absolut totul ca s-o regăsească?

Porni la drum, aşadar, urmându-i pe roşiii care avansau chiar în fata lor. Inanitia îl făcu să se prăbuşească în faţa unei biserici. Un preot îl ajută să se ridice, îl hrăni, se rugă pentru el, iar bărbatul îşi reluă mersul.

în cele din urmă ajunse aproape de un lagăr de regrupare, populat cu refugiaţi şi alte persoane strămutate care fugeau de roşii, dar fuseseră prinşi din urmă de aceştia, care înaintau fulgerător. înfăţişarea lui spectrală şi numărul tatuat pe antebraţ îi serviră drept paşaport. Fu cazat şi hrănit, însă nu după mult timp retrăi momentul fatal, trenul, zăpada, pădurea, şalul, bătrâna, dar şi speranţa. Şi mai ales, mai ales privirea soţiei, care refuzase să se mai oprească asupra lui vreodată. De ce, de ce nu lăsase soarta să-i nimicească pe toţi patru împreună, împreună?

Sărmana nevastă a tăietorului de lemne nu-şi dădu seama că trenurile de marfă nu-i mai traversau pădurea, fiind prea absorbită de spectacolul micuţei sale mărfi, care creştea şi înflorea

văzând cu ochii. Fetita nu contenea să râdă, să cânte, să gângurească şi să danseze cu capra, devenită mai mult decât o soră, sub privirea binevoitoare a bărbatului cu puşcă şi cu ţeasta zdrobită.

Sărmana femeie nu ţinea minte să fi trăit o asemenea fericire de când era pe lume. Cât despre bărbatul cu puşca, el stătea la pândă, cu urechea ciulită spre răsărit. Ştia că roşiii înaintau. Se bucura şi, totodată, îi era teamă. Se temea de ei asa cum se temuse de ‚
uniformele gri-verzui cu capete de mort, de lacheii şi colaboratorii lor. O dată pe săptămână se ducea într-unul din satele din apropierea pădurii, ca să schimbe brânză de capră pe produse de primă necesitate. Acolo nu se vorbea decât despre sfârşitul acelui război îngrozitor, cu speranţă sau cu părere de rău. în scurt timp avioanele cu stea roşie bombardară poziţiile uniformelor gri-verzui, apoi tunurile preluată ştafeta. Acum vânătorii de făpturi fără inimă se ascundeau sau fugeau spre apus.

Cu puşca în mână, bărbatul cu ţeasta zdrobită patrula la marginea răsăriteană a domeniului său,

hotărât să-i silească pe noii invadatori să-i respecte drepturile de proprietate. Doi soldaţi cu stea roşie se strecurară cu băgare de seamă prin pădure. Zărind un bărbat înarmat cu o puşcă, îl doborâră cu o rafală de mitralieră. Apoi, cu mare prudenţă, unul se apropie, întoarse corpul cu piciorul şi, constatând că faţa mortului n-avea nimic atrăgător, se strâmbă dezgustat spre tovarăşul său zicând cu dispreţ:

- Un moşneag urât.

Constatară şi că bărbatul care zăcea la i
pământ era singur, aşa că plecară, alăturându-se grosului trupei de soldaţi cu stea roşie care preferase să ocolească pădurea aceea deasă.

A doua zi dimineaţă, după o noapte de nelinişte, sărmana nevastă a tăietorului de lemne descoperi trupul neînsufleţit al bărbatului cu teasta zdrobită şi cu inimă milostivă. Plânse mult, ceea ce o făcu să plângă şi pe micuţa ei marfa. Plângea până şi capra cu ochi duioşi. Renunţând să-l îngroape, femeia îl acoperi cu crengi înflorite, apoi încropi o rugăciune sub forma unor

mulţumiri şi a unei dorinţe: ca, în sfârşit, bărbatul acela atât de bun să-şi găsească pacea şi fericirea care-i fuseseră refuzate pe acest pământ, să le găsească acolo unde-l vor primi zeii. îi veni un gând pentru zeii trenului, dar nu-l formulă, nu mai avea încredere în ei.

Ştia că dacă fetiţa, fetiţa ei, supravieţuise, asta nu li se datora lor, ci mâinii care îi dăduse drumul în zăpadă pe ferestruica trenului, bunătăţii omului cu puşcă şi caprei acestuia.

- Fie binecuvântaţi, încheie ea.

îşi adună puţinele lucruşoare, împachetă în şalul de rugăciune bucăţile de brânză şi ustensilele care serveau la producerea acestora, apoi, cu fetiţa de mână şi capra de sfoară, încărcată ca un măgar, porni la drum.

Neştiind încotro s-o apuce, merse drept înainte, spre est, acolo unde, se spune, soarele continuă să răsară.

întâlni în cale sute de tancuri şi de camioane cu steaua roşie. Traversă sate în ruine şi, oprindu-se în sfârşit în centrul unuia, alese o ruină care i se păru mai confortabilă şi se

instală acolo. întinse salul de rugăciune pe o bucată de zid încă în picioare, înşiră pe el bucăţile de brânză şi se puse pe aşteptat clienţii, cu fetiţa aşezată comod în poală, în timp ce capra păştea un rest de iarbă de pe taluz.

20

în lagărul de regrupare stau alături şi se ciocnesc fostele victime şi foştii lor călăi. Unii caută să se „reconstruiască”, aşa cum nu se spunea pe vremea aceea, alţii caută să se topească în mulţimea de refugiaţi. Să nu rămână acolo, să plece, să fugă iar, fie, dar unde? Unde să se ducă? se întreba eroul nostru, fost tunzător de ţeste, fost student la medicină, fost tată de familie, fost viu devenit o umbră. Să se întoarcă în tara de
unde venise cu trenul după ce fusese arestat de poliţia acelei ţări? Să plece încotro? Spre nord, spre est, spre vest? Şi, odată ajuns acolo, să-şi reia studiile de medicină? Să deschidă o frizerie ca să impună lumii întregi tunsoarea scurtă, foarte scurtă, după

moda ţestelor rase? Nu, nu, oricum

n-ar fi putut părăsi regiunea fără să ştie, să ştie dacă fiica lui, fetiţa lui atât de fragilă, micuţa lui... ce prenume avea? Ce prenume îi dăduse? Cum o chema? Nu mai ştia, nu mai ţinea minte prenumele fiicei sale.

Chiar în acea zi ieşi din lagăr, cu buzunarul plin de banii furnizaţi de conducere celor care voiau să plece, eliberând astfel locul pentru altcineva. Merge, merge, merge în căutarea căii ferate, a pădurii, a curbelor, a bătrânei îngenuncheate în zăpadă. Până la urmă dă peste nişte şine abandonate, năpădite deja de vegetaţie.

Se ţine după ele. Găseşte o pădure pe care o traversează, apoi încă una, o traversează şi pe aceasta, apoi încă una. Nu mai era zăpadă, nimic nu mai semăna cu ce ştia el, în afară de bătrânele pe care le întâlnea şi care nu-i răspundeau niciodată la salut. Era ca şi cum ar fi căutat un ac în carul cu fân. Părăsi calea ferată, ea însăşi părăsită de trenuri, şi începu să meargă prin sate şi oraşe. Peste tot era o atmosferă sărbătorească. Războiul se terminase pentru toată lumea, în afară de el şi ai lui.

Cântecele, drapelele, discursurile, pocni- torile, toată acea nebunie, toată acea bucurie îi aminteau că era singur, că avea să fie mereu singur, singur să ţină doliu, să ţină doliu pentru omenire, pentru toţi cei masacraţi, pentru soţie, pentru copii, pentru părinţii lui, pentru părinţii ei. Traversa satele şi oraşele ca o fantomă, martor al toasturilor, al bucuriei generale, al oraţiilor, al jurămintelor: n-o să se mai întâmple niciodată, niciodată.

Nu ştia ce căuta de fapt. Mergea pur şi simplu. I se învârtea capul şi îşi aminti că-i era foame. îi era foame în ciuda a tot ce trăise. Văzând pe o măsuţă nişte bucăţi de brânză, nişte bucăţi mititele, dintr-odată, i se făcu poftă de brânză. Bucăţelele acelea erau expuse pe un şervet ciudat care nu se potrivea cu ele, un şervet care părea ţesut cu fire de aur şi de argint. Puse o mână pe şervet cu câteva monede în palmă, şi brusc, brusc, înţelese. Ridică ochii spre femeia, nu atât de bătrână, aşezată în spatele măsuţei acoperite cu acel şervet ciudat. Femeia avea o fetiţă pe genunchi. Amândouă îi zâmbeau şi păreau să-l îndemne să aleagă o bucată de

brânză. Bătrâna îi vorbi într-o limbă pe care n-o cunoştea. îi făcu semn să se servească, dar el nu-şi putea dezlipi privirea de la fetiţă. Aceasta îi făcu la rândul ei semn din ochi şi din mâini spre brânză, dându-i de înţeles că era foarte bună, apoi îi arătă capra din apropiere, explicându-i că din laptele acesteia era făcută brânza. Nu pricepu totul, dar pricepu esenţialul. Fiica lui, era fiica lui, cea aruncată din tren, cea sortită cuptoarelor, cea pe care o salvase.

Un ţipăt, un ţipăt cumplit, un ţipăt de bucurie, de durere, de victorie, un ţipăt i se formă în piept, dar nimic, nimic nu-i ieşi din gură. Luă o bucată de brânză în timp ce se uita la fetiţă, la fetiţa lui. Trăia, trăia, era fericită, zâmbea. Schiţă la rândul lui un zâmbet, apoi întinse o mână tremurătoare spre obrazul micuţei, ca să-l mângâie. Atunci fetiţa îi apucă mâna şi o duse la buze înainte să izbucnească în râs. El şi-o retrase grăbit.

Pe punctul de a se pierde cu firea, se dădu înapoi privind în continuare bătrâna, capra şi pe fetiţa pe care tocmai o readusese pe lume. Le fixa cu toată intensitatea ochilor săi pe

negustoreasa de brânză şi pe fiica lui, care schimbau sărutări afectuoase. Se uita la ele ca şi cum ar fi vrut să-şi graveze pe retină, în inimă, în suflet imaginea fericirii lor împărtăşite. De ce să-şi dezvăluie identitatea? De ce să rupă echilibrul? Ce putea el să-i ofere fiicei sale? Nimic, mai puţin decât nimic. Făcu câţiva paşi, se opri iar. Poate că totuşi trebuia... poate că era dator... Apoi, cu preţul unui efort supraomenesc, se smulse din încremenire, încărcat cu un amestec de bucurie şi tristete.

> >

Se îndepărtă cu paşi mari.

Biruise moartea, îşi salvase fiica prin acel gest necugetat, învinsese monstruoasa industrie a morţii. Avu curajul să-i arunce o ultimă privire fetiţei regăsite şi pierdute iar pentru totdeauna. Deja îi prezenta marfa altui client, arătându-i cu mânuţele de unde provenea brânza, indicând cu degetul spre iubita ei capră şi adorata ei mamă.

Gata, a venit momentul s-o părăsim pe micuţa noastră marfă şi s-o lăsăm să-şi

» > * trăiască viata. Poftim? Vreţi să stiti ce s-a ales de fostul ei

tată? Se spune, dar se spun atâtea lucruri, că s-a întors în ţara unde-i arestase poliţia, pe el, pe soţia şi copiii lui, împreună cu mii de alţi oameni – femei, bărbaţi, copii –, se spune, aşadar, că s-a întors acolo şi şi-a terminat studiile de
> >
medicină, că a devenit pediatru şi şi-a dedicat viaţa îngrijirii şi iubirii copiilor altora.

Cât despre micuţa marfa, ea deveni o pionieră fruntaşă. Primi o cravată roşie şi o stea tot roşie pe care s-o înfigă pe pieptul bluzei albe. O poză de-a ei a apărut pe coperta unei reviste, arăta radioasă. Fotograful îi ceruse să zâmbească.

Se spune chiar, dar v-am zis, v-am zis deja, se spun atâtea lucruri, că marele medic, aflat în trecere prin acea ţară – ca în fiecare an, venea în ziua când se aniversa eliberarea lagărului care-i înghiţise soţia şi un copil, precum şi părinţii şi părinţii soţiei –, se spune, aşadar, că a văzut această poză, că i sa părut că-şi recunoaşte soţia şi mama, se spune chiar că a scris la redacţia revistei de stat *Tinereţe şi bucurie, ca să* intre în legătură cu pioniera fruntaşă, Maria Cekolova,

prezentată drept cea mai merituoasă pionieră deoarece era fiica unei femei sărmane, a văduvei analfabete a unui tăietor de lemne devenite negustoreasă de brânză.

Nu, nu se ştie nimic, sau cel puţin n-am auzit eu, despre succesul sau eşecul încercării făcute de fostul tată de gemeni. Prin urmare, nu ştim şi n-o să ştim niciodată dacă a reuşit să-şi regăsească fiica.

EPILOG

Iată, acum stiti totul. Poftim? încă o întrebare? Vreţi să ştiţi dacă e o poveste adevărată? O poveste adevărată? Bineînţeles că nu, nicidecum. Nu au existat trenuri de marfă care să traverseze continentele aflate în război ca să-şi livreze mărfurile, vai!, cât de perisabile. Nici lagăre de regrupare, de internare, de concentrare sau chiar de exterminare. Nici familii risipite în fum la capătul ultimei lor călătorii. Nici şuviţe de păr tuns recuperate, ambalate şi apoi expediate. Nici focul, nici cenuşa, nici lacrimile. Nimic, nimic din toate acestea nu s-a petrecut, nimic din toate acestea

nu e adevărat. Cum nu sunt nici sărmana nevastă a tăietorului de lemne şi sărmanul ei bărbat, nici cei fără inimă şi cei care-i vânau. Nimic, nimic din toate acestea nu e adevărat. Nici eliberarea oraşelor şi a câmpurilor, a pădurilor şi a lagărelor, care, de altfel, nu existau. Nici anii care au urmat acestei eliberări. Nici durerea tatilor şi a mamelor care-şi căutau copiii dispăruţi. Nici chiar şalurile de rugăciune, cu franjuri şi broderii cu fir de aur şi argint. Nici bărbatul cu capra şi cu teasta zdrobită, nici bărbatul cu capul – slavă Domnului dacă totuşi există! –, nici bărbatul cu capul acoperit de o cârtiţă eviscerată şi întoarsă pe post de căciulă. Nimic, nimic din toate acestea nu e adevărat.

Nimic, nimic nu e adevărat.

Singurul lucru adevărat, de-adevăratelea adevărat, sau care merită să fie adevărat în această poveste, căci trebuie să fie şi ceva adevărat într-o poveste, altfel la ce bun să-ţi mai dai osteneala s-o istoriseşti, singurul lucru adevărat, de-adevăratelea adevărat, aşadar, este faptul că o fetiţă, care nu

exista, a fost aruncată pe ferestruica unui tren de marfă, din dragoste şi din disperare, a fost aruncată din tren înfăşată într-un sal de rugăciune cu franjuri şi broderii cu fir de aur şi argint, şal de rugăciune care nu exista, a fost aruncată în zăpadă la picioarele unei sărmane femei, nevastă de tăietor de lemne care n-avea un copil pe care să-l alinte, şi că această sărmană nevastă de tăietor de lemne, care nu exista, a cules-o, a hrănit-o, a alintat-o şi a iubit-o mai presus de orice. Mai presus de propria-i viaţă. Iată.

Iată singurul lucru care merită să existe în poveşti şi, de altfel, în viaţa reală. Iubirea, iubirea oferită copiilor, propriilor copii şi celor ai altora. Iubirea care, în ciuda a tot ceea ce există şi a tot ceea ce nu există, face
ca viata să continue.

ANEXĂ
Pentru amatorii de poveşti adevărate

Convoiul numărul 45 a plecat de la Drancy pe 11 noiembrie 1942 având la bord 778 de bărbaţi, femei

şi copii, printre care mulţi bătrâni şi invalizi, inclusiv orbul Naphtali Grumberg, bunicul autorului.

Doi supravieţuitori în 1945.

Convoiul 49 a plecat pe 2 martie 1943 transportând o mie de evrei, printre care se numărau tatăl autorului, Zacharie Grumberg, şi Silvia Menkes, născută pe 4 martie 1942, gazată pe 4 martie 1943, în ziua când împlinea un an.

Şase supravieţuitori în 1945, dintre care două femei.

Memorialul deportării evreilor din Franţa, editat în 1978 de Serge Klarsfeld pe baza listelor alfabetice ale evreilor deportaţi din Franţa, ne serveşte multora dintre noi, copii ai deportaţilor, drept cavou de familie. Această lucrare precizează că Abraham şi Chaja Wiesenfeld, precum şi gemenele lor, Fernande şi Jeannine, născute la Paris pe 9 noiembrie 1943, au plecat de la Drancy pe 7 decembrie în acelaşi an, deci la douăzeci şi opt de zile după naşterea fetiţelor. Convoiul numărul 64 (Klarsfeld, *op. cit.).*